

Riigikogu rahanduskomisjoni istungi protokoll nr 51

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 25. veebruar 2020

Algus 14.00, lõpp 14.40

Juhataja: Aivar Kokk (esimees)

Protokollija: Helda Puura (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Dmitri Dmitrijev, Kaido Höövelson (Kersti Sarapuu asendusliige), Tiit Kala, Kert Kingo (Urmas Reitelmanni asendusliige), Maris Lauri, Jürgen Ligi, Natalia Malleus, Riina Sikkut, Andres Sutt ja Aivar Sõerd

Komisjoni ametnikud: Tiina Licht (nõunik-sekretariaadijuhataja), Kristo Varend (nõunik)

Kutsutud: Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik Magnus Urb (4. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Rahanduskomisjoni algatatud Eesti Panga seaduse muutmise seaduse eelnõu (97 SE) ettevalmistamine teise lugemise jätkamiseks
3. Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) (108 UA) uuesti arutamine
4. Kollektiivne pöördumine „Jagame Eesti Euroopa Liidu toetuste taotlemisel ja rakendamisel kaheks piirkonnaks“
5. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu rahanduskomisjoni nädala (25.-28.02.2020) töökava

Komisjoni istung teisipäev, 25.02.2020 kell 14.00

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Rahanduskomisjoni algatatud Eesti Panga seaduse muutmise seaduse eelnõu (97 SE) ettevalmistamine teise lugemise jätkamiseks
3. Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) (108 UA) uuesti arutamine
4. Kollektiivne pöördumine „Jagame Eesti Euroopa Liidu toetuste taotlemisel ja rakendamisel kaheks piirkonnaks“
5. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Dmitri Dmitrijev, Kaido Höövelson, Tiit Kala, Kert Kingo, Aivar Kokk, Maris Lauri, Jürgen Ligi, Natalia Malleus, Aivar Sõerd).

2. Rahanduskomisjoni algatatud Eesti Panga seaduse muutmise seaduse eelnõu (97 SE) ettevalmistamine teise lugemise jätkamiseks

Komisjoni esimees **Aivar Kokk** avas arutelu Eesti Panga seaduse muutmise seaduse eelnõu (97 SE) teise lugemise jätkamiseks ja märkis, et aruteluks on ettevalmistatud muudatusettepanekute loetelu kavand. See kajastab eelmisel neljapäeval (20.02.2020) komisjoni istungil toimunud arutelu käigus kõlama jäänud seisukohti. Lühidalt on Eesti Panga nõukogus edaspidi kahte tüüpi liikmeid. Ühed nimetatakse Riigikogu fraktsioonide ettepanekul ja teised, kes nimetatakse nõukogu esimehe ettepanekul. Viimaseid kutsutakse ettepanekute kohaselt valdkonna asjatundjateks. Lisaks täpsustatakse, et kui nõukogu liige on kriminaalkorras karistatud või tema suhtes kehtestatakse ärikeeld, siis tema volitused nõukogu liikmena lõpevad koheselt. Kui Riigikogu fraktsioon ei esita ettenähtud tähtjaks kandidaati nõukogu liikmeks, siis tema esindajat vastaval perioodil nõukogus ei ole. Ainult juhul, kui nõukogu liige lahkub fraktsioonist, siis on fraktsioonil õigus see inimene välja vahetada.

1. Muuta eelnõu punkt 1 ja sõnastada see järgmiselt:

”1) paragrahvi 6 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Eesti Panga järelevalveorgan on Eesti Panga Nõukogu, mis koosneb esimehest, Riigikogu fraktsioonide esindajatest ja valdkonna asjatundjatest.

(2) Eesti Panga Nõukogu moodustamisel lähtutakse põhimõttest, et iga Riigikogu fraktsioon esitab ühe oma liikme ja nõukogu esimees esitab neli valdkonna asjatundjat.”;

***Selgitus:** Ettepanek puudutab eelnõu punkti 1 ja sellega muudetakse Eesti Panga seaduse (EPS) §-i 6 lõikeid 1 ja 2, mis sätestavad Eesti Panga nõukogu moodustamise põhimõtted ja selle suuruse. Ettepanek lähtub soovist, et regulatsioonist ei saaks tuletada nõuet, mille kohaselt peab iga Riigikogu fraktsioon olema alati Eesti Panga Nõukogus esindatud. Sellest tulenevalt sätestatakse kõnealuse paragrahvi lõikes 1 vaid Eesti Panga Nõukogu moodustamise üldised põhimõtted ning täpsustatakse hoopis lõikes 2, mitu nõukogu liiget Riigikogu fraktsioonid ja nõukogu esimees võivad esitada. Muudatus tuleneb asjaolust, et Euroopa Keskpanga käesoleva aasta 5. veebruari arvamuses Eesti Panga Nõukogu kohta (CON/2020/7) on tehtud ettepanek, mille kohaselt võiks seaduseelnõu teksti õiguskindluse huvides veel üle vaadata ja tagada selles kasutatud mõistete ja ettenähtud menetluste piisav selgus. Arvamuses on väljendatud muuhulgas seisukohta, et seaduseelnõu ei näe ette menetlust juhuks, kui Riigikogu fraktsioon ei nimeta nõukogusse oma esindajaid või kui Riigikogu fraktsioonide esindajad tagasi lükatakse.*

Rahanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Dmitri Dmitrijev, Kaido Höövelson, Tiit Kala, Kert Kingo, Aivar Kokk, Maris Lauri, Jürgen Ligi, Natalia Malleus, Riina Sikkut, Andres Sutt, Aivar Sõerd)

2. Teha eelnõus järgmised muudatused:

2.1. Muuta eelnõu punkt 5 ja sõnastada see järgmiselt:

”5) paragrahvi 8 täiendatakse lõigetega 1¹–1³ järgmises sõnastuses:

”(1¹) Riigikogu fraktsioon esitab rahanduskomisjonile hiljemalt nelja kuu möödumisel fraktsiooni registreerimisest arvates fraktsiooni Eesti Panga Nõukogus esindava Riigikogu liikme nime koos tema kirjaliku nõusoleku ja kirjaliku kinnitusega, et ta vastab käesolevas seaduses Eesti Panga Nõukogu liikmele sätestatud nõuetele.

(1²) Eesti Panga Nõukogu esimees esitab rahanduskomisjonile hiljemalt nelja kuu möödumisel tema ametisse nimetamise otsuse jõustumisest arvates valdkonna asjatundjatest Eesti Panga Nõukogu liikmekandidaatide nimed koos nende kirjaliku nõusoleku ja kirjaliku kinnitusega, et

nad vastavad käesolevas seaduses Eesti Panga Nõukogu liikmele sätestatud nõuetele.

(1³) Kui Riigikogu fraktsioon ei ole esitanud fraktsiooni Eesti Panga Nõukogus esindavat kandidaati käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ nimetatud tähtjaks ja viisil, jäetakse selle fraktsiooni esindaja Eesti Panga Nõukogusse nimetamata. Kui Eesti Panga Nõukogu esimees ei ole esitanud valdkonna asjatundjatest Eesti Panga Nõukogu liikmekandidaate käesoleva paragrahvi lõikes 1² nimetatud tähtjaks ja viisil või kui valdkonna asjatundjatest kandidaatide nimekiri ei leia Riigikogu enamuse toetust, nimetab valdkonna asjatundjatest nõukogu liikmed Riigikogu rahanduskomisjoni ettepanekul.”;

Selgitus: Ettepanek puudutab eelnõu punkti 5 ja sellega muudetakse EPS §-i 8 kavandatud lõiget 1³, mis reguleerib Eesti Panga Nõukogu liikmete nimetamist. Muudatus lähtub õigusselguse huvidest ja sellega täpsustatakse, et kui Riigikogu fraktsioon ei ole esitanud fraktsiooni Eesti Panga Nõukogus esindavat kandidaati, jäetakse selle fraktsiooni esindaja Eesti Panga Nõukogusse nimetata. Muudatus tuleneb asjaolust, et Euroopa Keskpanga käesoleva aasta 5. veebruari arvamuses Eesti Panga Nõukogu kohta (CON/2020/7) on tehtud ettepanek, mille kohaselt võiks seaduseelnõu teksti õiguskindluse huvides veel üle vaadata ja tagada selles kasutatud mõistete ja ettenähtud menetluste piisav selgus. Arvamuses on väljendatud muuhulgas seisukohta, et seaduseelnõu ei näe ette menetlust juhuks, kui Riigikogu fraktsioon ei nimeta nõukogusse oma esindajaid või kui Riigikogu fraktsioonide esindajad tagasi lükatakse.

Lisaks tulenevad ettepanekus esitatud muudatused asjaolust, et eelnõuga loobutakse Eesti Panga seaduses läbivalt mõiste „Eesti Panga Nõukogu koosseis“ kasutamisest. See on omakorda tingitud asjaolust, et Riigikogu fraktsioonide esindajatest ja valdkonna asjatundjatest nõukogu liikmete volitused Eesti Panga Nõukogus algavad ja lõpevad eelnõu kohaselt erinevatel alustel.

2.2. Muuta eelnõu punkt 7 ja sõnastada see järgmiselt:

”7) paragrahvi 8 lõiked 5 ja 6 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

”(5) Eesti Panga Nõukogu valdkonna asjatundjast liikme volitused algavad tema nimetamise otsuse jõustumisel ja lõpevad Eesti Panga Nõukogu esimehe volituste lõppemisel. Riigikogu liikmest Eesti Panga Nõukogu liikme volitused algavad tema nõukogu liikmeks nimetamise otsuse jõustumisel ja kestavad kuni tema Riigikogu liikme volituste peatumise või lõppemiseni. (6) Eesti Panga Nõukogu liikme volitused lõpevad käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud ajal, tagasiastumisel, tagasikutsumisel käesoleva seaduse §-s 12 ettenähtud korras ja surma korral.”;

Selgitus: Ettepanek puudutab eelnõu punkti 7 ning sellega muudetakse EPS §-i 8 lõikeid 5 ja 6, mis sätestavad Eesti Panga Nõukogu liikme volituste alguse lõppemise. Ettepanekus esitatud muudatused on tehnilised ja tulenevad asjaolust, et eelnõuga loobutakse Eesti Panga seaduses läbivalt mõiste „Eesti Panga Nõukogu koosseis“ kasutamisest.

2.3. Täiendada eelnõu uute punktiga 8, muutes järgmiste punktide numbreid, ning sõnastada see järgmiselt:

”8) paragrahvi 8 lõiked 7 ja 8 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt

”(7) Eesti Panga Nõukogu liikme tagasiastumisel, tagasikutsumisel käesoleva seaduse §-s 12 ettenähtud korras, surma korral, nimetamisel Vabariigi Valitsuse liikmeks või tööle asumisel Eesti Panka, nimetab Riigikogu talle asendusliikme. Riigikogu liikmest Eesti Panga Nõukogu liikme asendusliikme nimetamiseks esitab Riigikogu fraktsioon, kes tegi ettepaneku asendatava liikme nimetamiseks, käesoleva seaduse § 8 lõikes 1¹ nimetatud andmed ning valdkonna asjatundjast Eesti Panga Nõukogu liikme asendusliikme nimetamiseks esitab Eesti Panga Nõukogu esimees käesoleva seaduse § 8 lõikes 1² nimetatud andmed rahanduskomisjonile hiljemalt nelja kuu möödumisel asendusliikme nimetamise vajaduse ilmnemisest arvates. Kui Riigikogu fraktsioon ei esita asendusliikme kandidaati käesolevas lõikes nimetatud tähtjaks ja viisil, jäetakse asendusliige nõukogusse nimetamata. Kui Eesti Panga Nõukogu esimees ei esita

asendusliikme kandidaati käesolevas lõikes nimetatud tähtajaks ja viisil või kui kandidaat ei leia Riigikogu enamuse toetust, nimetab valdkonna asjatundjatest nõukogu liikme asendusliikme Riigikogu rahanduskomisjoni ettepanekul.

(8) Asendusliikme volitused lõpevad käesoleva seaduse § 8 lõikes 5 sätestatud korras. Vabariigi Valitsuse liikmeks nimetatud või Eesti Panka tööle asunud Eesti Panga Nõukogu liikme asendusliikme volitused lõpevad ka Eesti Panga Nõukogu liikme tagasiastumisel Eesti Panga Nõukogu liikmelisust välistavast ametist.”;

***Selgitus:** Ettepanekuga täiendatakse eelnõu uue punktiga 8 ning sellega muudetakse EPS §-i 8 lõikeid 7 ja 8, mis reguleerivad Eesti Panga Nõukogu asendusliikme nimetamist ja tema volituste kestust. Muudatused tulenevad peamiselt asjaolust, et eelnõuga soovitakse loobuda Eesti Panga seaduses läbivalt mõiste „Eesti Panga Nõukogu koosseis“ kasutamisest. Valdonna asjatundjast Eesti Panga Nõukogu liikme nimetamise ettepaneku teeb Eesti Panga Nõukogu esimees ning Riigikogu liikmest Eesti Panga Nõukogu liikme nimetamise ettepaneku teeb Riigikogu fraktsioon. Seetõttu täpsustatakse sarnaselt ka ettepaneku esitamist nõukogu asendusliikme nimetamiseks. Ühtlasi täpsustatakse, et asendusliikme saab nimetada ka juhul, kui nõukogu liige on tagasi astunud, tagandatud või surnud. Kehtiv õigus vastavaid aluseid üheselt ei sätesta. Lisaks täpsustatakse, et asendusliikme volitused lõpevad sarnastel alustel nõukogu liikmega ning asendusliikme puhul ka juhul, kui nõukogu liikme volitused taastuvad.*

2.4. Muuta eelnõu punkt 8 (uues tekstis punkt 9) ja sõnastada see järgmiselt:

”**9**) paragrahvi 8 täiendatakse lõigetega 9 ja 10 järgmises sõnastuses:

”(9) Eesti Panga Nõukogu liikme võib ametisse nimetada kuni kaheks järjestikuseks ametiajaks.
(10) Eesti Panga Nõukogu esimehe volituste tähtaja lõppemisest kuni nõukogu uue esimehe volituste alguseni hoidub nõukogu vältimatu vajaduseta käesoleva seaduse § 9 lõike 2 punktides 2, 4, 5 ja 10 nimetatud otsuste tegemisest.”;

***Selgitus:** Ettepanek puudutab eelnõu punkti 8 (uues tekstis punkt 9) ning sellega muudetakse EPS §-i 8 lõikeid 9 ja 10, mis sätestavad Eesti Panga Nõukogu liikme ametisse nimetamise kahe järjestikuse ametiaja piirangu ning nõukogu otsuste tegemise piirangud. Ettepanekuga tehtavad muudatused on tehnilised ja tulenevad asjaolust, et Eesti Panga seaduses loobutakse läbivalt mõiste „Eesti Panga nõukogu koosseis“ kasutamisest.*

2.5. Muuta eelnõu punktid 10 (uues tekstis punkt 11) ja 11 (uues tekstis punkt 12) ning sõnastada need järgmiselt:

”**11**) paragrahvi 11³ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Kui Eesti Panga presidendi või Eesti Panga Nõukogu esimehe volituste tähtaja lõppemise ajaks ei ole ametisse nimetatud uut Eesti Panga presidenti või Eesti Panga Nõukogu esimeest, pikenevad ametisoleva isiku volitused kuni vastava ametisse nimetamise otsuse jõustumiseni.

(2) Eesti Panga Nõukogu esimehe volituste tähtaja lõppemisel pikenevad valdkonna asjatundjatest nõukogu liikmete volitused kuni nende asemele nõukogu uute liikmete nimetamise otsuse jõustumiseni.

(3) Riigikogu koosseisu volituste lõppemisel pikenevad Riigikogu liikmetest Eesti Panga Nõukogu liikmete volitused Riigikogu uue koosseisu liikmete nõukogusse nimetamise otsuse jõustumiseni.”;

12) paragrahv 12 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 12. **Tagasikutsumine**

(1) Riigikogu kutsub Eesti Panga Nõukogu esimehe või liikme viivitamata tagasi ja nimetab seaduses sätestatud korras nõukogu uue esimehe või liikme, kui:

- 1) tema suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus kriminaalasjas;
- 2) tema suhtes on jõustunud pankrotimäärus, ärikeelu kohaldamine või seaduse alusel ettevõtjaks olemise õiguse äravõtmine;
- 3) ta ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele või on nendele nõuetele vastavuse kohta esitanud valeteavet;
- 4) ta on jätnud Eesti Panga Nõukogu liikme kohustused olulisel määral täitmata, kahjustanud

Eesti Panga huve või on muu mõjuv põhjus, millest tingituna nõukogu liige on sobimatu oma kohustusi täitma.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud juhul lõpevad Eesti Panga Nõukogu esimehe ja nõukogu liikme volitused süüdimõistva kohtuotsuse või pankrotimääruse jõustumisest või ärikeelu kohaldamisest või ettevõtjaks olemise õiguse äravõtmisest arvates. Uue Eesti Panga Nõukogu esimehe nimetamise otsuse jõustumiseni täidab nõukogu esimehe ülesandeid vanim valdkonna asjatundjast nõukogu liige.

(3) Riigikogu võib fraktsiooni esindaja Eesti Panga Nõukogust tagasi kutsuda, kui fraktsiooni esindaja lahkub fraktsioonist, ja nimetada fraktsiooni uue esindaja.

(4) Eesti Panga presidendi ja asepresidendi võib tagasi kutsuda ainult Euroopa Keskpanga Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja artiklis 14.2 sätestatud alustel.

(5) Kui on ilmnunud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asjaolu, teavitab Eesti Pank sellest viivitamata Riigikogu.”;”.

***Selgitus:** Ettepanek puudutab eelnõu punkte 10 (uues tekstis punkt 11) ja 11 (uues tekstis punkt 12) ning sellega muudetakse EPS §-i 11³, mis reguleerib Eesti Panga presidendi, Eesti Panga Nõukogu esimehe ja nõukogu liikme volituste pikendamist ning § 12, mis reguleerib nimetatud isikute tagasikutsumist. EPS § 11³ lõiget 2 muudetakse nii, et Eesti Panga Nõukogu esimehe volituste tähtaja lõppemisel pikenevad valdkonna asjatundjatest nõukogu liikmete volitused kuni nende asemele nõukogu uute liikmete nimetamise otsuse jõustumiseni. EPS §-i 12 lisatakse uus lõige 2, mis sätestab, et Eesti Panga Nõukogu esimehe ja nõukogu liikme volitused ei pikene vastava uue ametiisiku ametisse nimetamise otsuse jõustumiseni, kui Eesti Panga Nõukogu esimehe või nõukogu liikme suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus või pankrotimäärus või tema suhtes on kohaldatud ärikeeldu või temalt on ära võetud ettevõtjaks olemise õigus. Ettepaneku kohaselt täidab sellisel juhul uue Eesti Panga Nõukogu esimehe nimetamise otsuse jõustumiseni nõukogu esimehe ülesandeid vanim valdkonna asjatundjast nõukogu liige.*

Muudatus tuleneb asjaolust, et Euroopa Keskpanga käesoleva aasta 5. veebruari arvamuses Eesti Panga Nõukogu kohta (CON/2020/7) on tehtud ettepanek, mille kohaselt võiks seaduseelnõu teksti õiguskindluse huvides täiendavalt üle vaadata ja tagada selles kasutatud mõistete ja ettenähtud menetluste piisav selgus. Arvamuses on väljendatud muuhulgas seisukohta, et seaduseelnõus tuleks selgelt sätestada, et juhtudel, kui Eesti Panga Nõukogu liikme suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus kriminaalasjas või kohaldatud ärikeeldu, ei pikene tagasikutsumatud liikme volitused kuni uue liikme ametisse nimetamiseni.

2.6. Muuta eelnõu punkt 12 (uues tekstis punkt 13) ning sõnastada see järgmiselt:

”**13)** seadust täiendatakse §-ga 40 järgmises sõnastuses:

”**§ 40. Käesoleva seaduse 2020. aasta 17. märtsil vastuvõetud redaktsiooni rakendamise erisused**

(1) Enne käesoleva seaduse 2020. aasta 17. märtsil vastuvõetud redaktsiooni (edaspidi *käesolev redaktsioon*) jõustumist nimetatud Eesti Panga Nõukogu esimehe volitused lõpevad tema volituste tähtaja lõppemisel. Enne käesoleva redaktsiooni jõustumist nimetatud Eesti Panga Nõukogu liikmete volitused pikenevad vahetult käesoleva redaktsiooni jõustumise järel nimetatavate nõukogu asjatundjatest liikmete nimetamise otsuse jõustumiseni.

(2) Käesolevas redaktsioonis sätestatud kohaldatakse Eesti Panga Nõukogu esimehe ja liikmete suhtes, kes nimetatakse ametisse pärast käesoleva redaktsiooni jõustumist. Käesoleva redaktsiooni jõustumise ajal ametis olev Eesti Panga Nõukogu esimees loetakse ametisse nimetatuks esimeseks ametiajaks käesoleva seaduse § 7 lõike 1² tähenduses ja käesoleva redaktsiooni jõustumise ajal Eesti Panga Nõukogusse kuuluv liige loetakse nimetatuks esimeseks ametiajaks § 8 lõike 9 tähenduses.

(3) Riigikogu fraktsioon esitab käesoleva seaduse § 8 lõikes 1¹ nimetatud andmed ja Eesti Panga Nõukogu esimees esitab lõikes 1² nimetatud andmed rahanduskomisjonile hiljemalt üks kuu pärast käesoleva redaktsiooni jõustumist.

(4) Kui Riigikogu fraktsioon ei ole esitanud fraktsiooni Eesti Panga Nõukogus esindavat

kandidaati käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud tähtjaks ja viisil, jäetakse selle fraktsiooni esindaja Eesti Panga Nõukogusse nimetamata. Kui Eesti Panga Nõukogu esimees ei ole esitanud valdkonna asjatundjatest Eesti Panga Nõukogu liikmekandidaate käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud ajaks või valdkonna asjatundjatest Eesti Panga Nõukogu liikmekandidaatide nimekiri ei leia Riigikogu enamuse toetust, nimetab vastavad Eesti Panga Nõukogu liikmed Riigikogu rahanduskomisjoni ettepanekul.””

***Selgitus:** Ettepanek puudutab eelnõu punkti 12 (uues tekstis punkt 9) ning sellega muudetakse EPS §-i kavandatud §-i 40, mis reguleerib eelnõuga Eesti Panga seadusesse kavandatud muudatuste rakendamist. Ettepanekuga tehtavad muudatused on tehnilised ja tulenevad asjaolust, et Eesti Panga seaduses loobutakse läbivalt mõiste „Eesti Panga Nõukogu koosseis“ kasutamisest. Muudatusega täpsustatakse ka, et kui Riigikogu fraktsioon ei ole esitanud fraktsiooni Eesti Panga Nõukogus esindavat kandidaati, jäetakse selle fraktsiooni esindaja Eesti Panga Nõukogusse nimetata. Muudatus tuleneb Euroopa Keskpanga käesoleva aasta 5. veebruari arvamuses Eesti Panga Nõukogu kohta (CON/2020/7) on tehtud vastavast ettepanekust.*

Rahanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Dmitri Dmitrijev, Kaido Höövelson, Tiit Kala, Kert Kingo, Aivar Kokk, Maris Lauri, Jürgen Ligi, Natalia Malleus, Riina Sikkut, Andres Sutt, Aivar Sõerd)

Rahanduskomisjoni kahte muudatusettepanekut toetati konsensuslikult.

Aivar Kokk tänas eelnõu menetluses osalejaid ettepanekute ja arvamuste esitamise eest ning tunnustas tehtud tööd.

3. Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispension reform) (108 UA) uuesti arutamine

Komisjoni esimees **Aivar Kokk** märkis, et rahanduskomisjon arutas kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadust (kohustusliku kogumispension reform) 108 UA neljapäeval 20. veebruaril 2020. Komisjoni liikmetele on esitatud tutvumiseks komisjoni seisukoha kavand koos selle põhjendustega.

Maris Lauri sõnas, et ei nõustu põhjenduste viimases punktis toodud seisukohaga, et vaidlusealuses seaduses sätestatud muutmiskäsk kuulutatakse lihtsalt kirjaveaks.

Muutmiskäsk ja täiendamiskäsk on selget kaks väga erinevat asja. Põhimõtteliselt võib selline lähenemine viia olukorrani, kus tulevikus hakataksegi seadusi niimoodi muutma ja lisama nendesse ka suvalisi mõisteid.

Kristo Varend selgitas, et seaduseelnõu esimese lugemise tekstis oli kaks sätet, mis puudutasid perekonnaseaduse § 27 lõike 2 punkti 4. Esimene oli kavandatud jõustuma käesoleval aastal ja teine järgmise aasta jaanuaris. Esimese sättega lisati perekonnaseaduse § 27 lõikesse 2 uus punkt 4 ja teisega muudeti seda. Vabariigi Valitsuse poolt teiseks lugemiseks koostatud eelnõu tekstis kustutati esimene säte ära ja jäeti alles ainult teine. Samas unustati vastav muutmiskäsk täiendamiskäsuks korrigeerida. Alles jäi ainult muutmiskäsk. Eelnõu algataja poolt koostatud seletuskirjast on aga väljaloetav, et sätet täiendatakse uue punktiga. Kaaluda võiks analoogiat kolmandale lugemisele saadetava seaduseelnõu tekstiga, millesse on Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (§ 110 lõige 1) kohaselt võimalik viia keelelisi ja tehnilisi täpsustusi muudatusettepanekuid esitamata. Kõnealune viga kvalifitseerub selliseks ebatäpsuseks, mis ei mõjuta isikute õigusi ja kohustusi. Hiljem saaks sellise vea parandada Riigi Teataja väljaandja, kui seadus esitatakse talle avaldamiseks. Kui täpsustus teha aga juba nüüd, siis oleks Riigikogul võimalik otsustada juba korrektse teksti üle.

Maris Lauri lausus, et ta ei nõustu sellise lähenemisega. Kui valitsus võttis eelnõu menetlemise Riigikogult üle, siis ta võttis üle ka kogu vastutuse teksti eest. Kui teksti

soovitakse nüüd parandada, siis tuleb see avada ja teha vastav seaduse muudatus.

Aivar Sõerd sõnas, et Rahandusministeeriumist ei ole laekunud eelmisel arutelul soovitud kirjalikke vastuseid kõnealusel teemal. Eelmisel arutelul käsitleti teisest pensionisambast lahkujate tekitatavat mõju sinna jääjatele, samuti arutati pensionifondide poolt laenu võtmise õiguse suurendamise mõju ja mitmeid muid küsimusi. Ühelegi neist ei ole aga täiendavalt vastatud. Ka tutvumiseks esitatud tekst ei sisalda vastuseid nendele arutuse all olnud küsimustele.

Aivar Kokk vastas, et eelmisel arutelul said kõik soovijad teema kohta arvamust avaldada. Arutelu käigus väljendati erinevaid seisukohti ning vaidlust ei ole selles, et asjaosalistel on olukorrast erinevad nägemused. Soovi korral võib komisjon seda arutelu nüüd jätkata.

Jürgen Ligi tegi ettepaneku vaidlusaluse seaduse osas komisjoni seisukoha kujundamisel põhjendusi komisjoni nimel esitatud kujul mitte lisada. Komisjonis toimus palju argumenteeritud arutelu, kui tutvumiseks esitatud tekst seda kajastab. See ei peegelda komisjonis toimunud sisulist debatti ja kõlama jäänud erinevaid seisukohti.

Aivar Kokk vastas, et komisjonis toimunud arutelu käigus väljendatud seisukohad kajastuvad komisjoni istungi protokollis.

Aivar Kokk pani hääletusele järgmise seisukoha koos põhjendustega:

„RIIGIKOGU RAHANDUSKOMISJONI SEISUKOHT EESTI VABARIIGI PRESIDENDI OTSUSELE NR 551

Toetada Vabariigi Presidendi poolt käesoleva aasta 7. veebruari otsusega nr 551 välja kuulutamata jäetud Riigikogus käesoleva aasta 29. jaanuaril vastu võetud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) muutmata kujul uuesti vastuvõtmist.

Eesti Vabariigi Presidendi otsuses nr 551 on kõnealuse seaduse osas välja toodud eelkõige järgmised puudused.

Seadusmuudatus lõpetab pensionisüsteemi eesmärgipärase toimimise

President on oma otsuse punktides 1, 5 ja 6 seisukohal, et pärast kohustusliku kogumispensioni kohustuslikkuse lõpetamist lakkab senine pensionisüsteem tervikuna eesmärgipäraselt toimimast. Seetõttu arvab President, et tagasiulatuvalt kohustusliku kogumispensioni vabatahtlikustamist ja pensionivahendite kasutamisel kohustuslikust sihtotstarbest loobumise võimaluse andmist ei saa pidada proportsionaalseks viisiks anda inimestele pensioni kogumisel suurem valikuvabadus ja neile luua täiendavaid võimalusi oma pensionivara investeerimiseks. Presidendi arvates põhjustab see PS §-i 28 lõikest 2 ja PS §-st 32 tulenevate inimeste põhiõiguste riive ebaproportsionaalses mahus.

Advokaadibüroo TGS Baltic on Rahandusministeeriumile esitatud analüüsi punktides 6 ja 10 selgitanud, et PS § 28 lõikest 2 tulenevate põhiõiguste tagamisel on seadusandjal väga lai otsusevabadus (Riigikohtu 10.11.2003 otsus asjas nr 3-3-1-65-03, p 14), mis on piiratud vaid põhiõiguse tuumaga ehk PS § 28 lg 2 järgi peab riik tagama äraelamiseks minimaalselt vajalike vahendite olemasolu, milleks on elatusmiinimum (Riigikohtu 5.05.2014 otsus asjas nr 3-4-1-67-13, p 31). Sama analüüsi punktis 7 on märgitud, et Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi artikli 25, artikli 65 (1) ning XI osa juurde käiva tabeli järgi peab pension moodustama vähemalt 40% standardse hüvitisetaaja sissetulekust ehk tavalise meeslihttöölise netotöötasust, mis kaetakse ära ka I sambaga.

Seega Presidendi seisukoht, mille kohaselt seaduse jõustumisega lakkab senine pensionisüsteem tervikuna eesmärgipäraselt toimimast on ebaõige. Samuti on arusaamatu, kuidas omandipõhiõigus ehk PS § 32 seonduv ülejäänud Presidendi otsuse punktides 1, 5 ja 6 mainituga.

4% väljavõtmine on vastuolus õigusriigi põhimõtte ja võrdsuspõhiõigusega

President leiab oma otsuse punktis 2, et seadusemuudatusega osadele isikutele antav võimalus tagasiulatuvalt välja võtta lisaks oma töötasudelt makstud 2%-le ka riigi poolt makstud 4% sotsiaalmaksu osa ja seda vabalt kasutada on vastuolus PS §-s 10 sätestatud

õigusriigi põhimõtte ja PS §-st 12 tuleneva võrdsuspõhiõigusega.

Advokaadibüroo TGS Baltic analüüsi punktis 73 on leitud, et II samba kehtestamisel ei näinud seadusandja ette, et regulatsioon on ette nähtud mingiks perioodiks, st II sambaga mitteliitunud isikutele ei antud lubadust, et regulatsioon kunagi ei muutu. Samuti on õiguskantsler oma 21.03.2017 seisukohas leidnud, et pensionisüsteemi ei saa vaadelda lõpliku ja valmis olevana.

Lisaks tuleb rõhutada, et II samba süsteemi loomisel selgitas tolaeagse eelnõu autor Siim Kallas Riigikogule, et II sambasse pandud raha on isiku enda omand. Tsiteerides S. Kallase 09.05.2001 sõnavõttu: „Te panete sinna 2% ja teie omandiks muutub 6%. See on põhimõtteline, suur vahe kogu selles asjas.“ Samale järeldusele on jõudnud ka Advokaadibüroo TGS Baltic, tuues oma analüüsi punktis 73 välja, et II sambast väljamakstav raha on pensionifondis olev raha, mis on isiku omandiks juba muutnud, seega tegu ei ole maksutulu jagamisega. Seetõttu on ka arutelud sotsiaalmaksu sihtotstarbe osas asjakohatud. Järelikult ei olnud II sambaga mitte liitunud isikutel õiguspärast ootust loota, et II sammu kunagi ei muutu ning kuivõrd II sambas olevad pensionifondid on juba isikutele üle antud, ei ole sotsiaalmaksu sihtotstarve käesolevas küsimuses relevantne. Seega leiab Riigikogu rahanduskomisjon, et kavandatava seadusemuudatusega ei ole PS §-dest 10 ja 12 tulenevaid põhiõiguseid ebaseaduslikult riivatud.

Lahkujad mõjutavad jääjate hinda

President leiab oma otsuse punktis 3, et seadusemuudatusega tekitab riik ebaproportsionaalse riski, et II samba pensionifondi osakute väärtus ja sellest tulenevalt ka hilisem pensionifondi jääjate eeldatav pension hakkab lisaks finantsturgudel ja majanduses toimivale senisest oluliselt enam sõltuma teiste osakuomanike käitumisest. Seetõttu on President seisukohal, et seadusemuudatus riivab ebaproportsionaalselt senistesse pensionifondidesse jäävate osakuomanike PS §-st 32 tulenevat omandipõhiõigust.

Seaduseelnõu seletuskirja leheküljel 120 on märgitud, et Finantsinspektsiooni poolt läbiviidud likviidsuse stressitestid näitasid, et kohustuslike pensionifondide likviidsuse tase on üldjuhul kas väga hea või hea, mistõttu mõõdukama väljumsstsenariumi puhul pensionifondide korrapärane valitsemine ei ole tõenäoliselt häiritud. Lisaks on teisel lugemisel lisatud seadusemuudatus, millega võivad pensionifondid oma arvel võtta laenu senise 10% asemel võtta kuni 25% fondi vara väärtusest. Teise lugemise seletuskirja lk 9 järgi on selline muudatus on abistav meede olukorras, kus pensionifondist lahkub suur hulk inimesi. Samuti oleme turuosaliste arvamus arvestades pikendatud teisest sambast väljumise etteteatamistähtaega viie kuuni, et leevendada pensionifondist väljumisega kaasnevat survet pensionifondi varade müügiks.

Järelikult on nn „fondijooksu“ olukorraks ehk suure hulga inimeste fondist raha väljavõtmise olukorraks fondihaldurid hästi valmistanud ning juhul, kui fondihalduritel tekivad probleemid likviidsusega, on neil võimalus kasutada täiendavat laenusummat, et pensionifond likviidse ja stabiilsena hoida. Seega leiab Riigikogu rahanduskomisjon, et seadusemuudatuse eesmärk kaalub üle riive madala intensiivsuse ja võimalik omandipõhiõiguse riive on põhiseadusega kooskõlas.

Eluaegsete pensionilepingute ülesütlemine omandipõhiõiguse ja õiguspärase ootuse rikkumine. Sama sättega rikutakse ka kindlustusandjate ettevõtlusvabadust

President leidis oma otsuse punktis 4, et seadusemuudatuse KoPS § 72⁴ riivab ebaproportsionaalselt kohustusliku kogumispensioniga liitunud ja pensionilepingu sõlminud inimeste (kindlustusvõtjate) PS §-st 10 tulenevat õiguspärase ootuse ja PS §-st 32 tulenevat omandipõhiõigust saada eluaegse pensionilepingu alusel jätkuvalt pensioni. Samuti riivab sama säte ebaproportsionaalselt ka kindlustusandjate PS §-st 31 tulenevat ettevõtlusvabadust koostoimes PS õiguskindluse põhimõttega (PS § 10).

Esmalt käsitleme kindlustusvõtjate põhiõiguste rikkumisega seonduvat. President leidis, et kohustusliku kogumispension süsteemiga liitunud kindlustusvõtja huvi kogutud raha

väljavõtmise vastu ei kaalu üles nende kindlustusvõtjate õiguspärast ootust süsteemi stabiilsuse ja jätkusuutlikkuse suhtes, kes ei soovi oma pensionilepingut üles öelda. President lähtub eeldusest, et seaduse jõustumisel kindlustusandjad ei jätku tegutsemist ning kindlustusvõtja ei saa pensionilepingut jätkata. Selline risk ehk kindlustusandja tegevuse lõppemine võib avalduda ka ilma seadusemuudatuseta. Kindlustusandja võib oma tegevuse lõpetada kasvõi juhul, kui piisavalt palju kindlustusvõtjaid vahetavad oma kindlustusandjat (praeguse regulatsiooni KoPS § 52²) ning kindlustusandja ei suuda oma tegevust majanduslikel põhjustel jätkata.

Isegi kui selline teoreetiline riive on olemas, on selle intensiivsus madal, sest riik tagab kindlustusandja pensionilepingust tulenevad maksed juhul, kui kindlustusandja loobub pensionimaksete tegemisest. Kindlustusandjal on kohustus tagada enda maksejõulisus (vt KindlTS § 96 lg 7, § 100 lg 1 p 1 ja § 146 lg 1). Sellest kohustusest ning kindlustusandja kohustusest teavitada Rahandusministeeriumi hiljemalt 31.05.2021 isikute arvust, kelle osas kindlustusandja jätkab pensionimaksete tegemist, on ka tagatud kindlustusvõtjate jaoks süsteemi jätkusuutlikkus. Kui kindlustusandja loobub pensionimaksete tegemisest, jätkab riik Sotsiaalkindlustusameti kaudu kindlustusvõtjatele maksete tegemist. Kui kindlustusandja ei loobu pensionimaksete tegemisest, saab kindlustusvõtja pensionimakseid samamoodi nagu varem. Järelikult on võimalik riive kindlustusvõtjate omandipõhiõigusele ja õiguspärasele ootusele minimaalne ning põhiseaduspärane.

Järgnevalt käsitleme kindlustusandjate põhiõiguste rikkumist. President on seisukohal, et kindlustusandjal oli õiguspärane ootus, et õigusloomega ei sekkuta juba välja kujunenud lepingulistesse suhetesse ning sekkumisega piiratakse kindlustusandjate ettevõtlusvabadust. Kindlustusandjal ei ole ka käesoleva regulatsiooni puhul täit kindlust, et eluaegsed lepinguid oma tähtaja lõpuni täidetakse, sest kindlustusvõtjatel on õigus vahetada oma kindlustusandjat. Advokaadibüroo TGS Baltic analüüsi punktist 105 selgub, et hetkel kehtiva redaktsiooniga püstitatud pensionilepingu püsimise eesmärk ei pruugi olla väga kaalukas, sest OECD on olnud pensionilepingu kohustuslikkuse osas kriitiline. Veelgi enam, käesolev seaduseelnõu sisaldab mitmeid riivet leevendavaid sätteid. Lisaks eelnevalt mainitud võimalusele loobuda pensionimaksete tegemisest, kaotatakse ka kindlustusandjate kohustus jaotada kasumit.

Seega on Riigikogu rahanduskomisjon seisukohal, et kindlustusandjate ettevõtlusvabaduse ja õiguspärase ootuse riive on proportsionaalne, sest seaduseelnõus sisalduvad riive leevendamise meetmed tagavad riive sellise intensiivsuse, et seaduse eesmärk kaalub üle riive.

Seadusega muudetakse PKS-i sätet, mida pole olemas

President juhtis oma otsuse punktis 7 Riigikogu tähelepanu sellele, et kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) §-ga 3 on muudetud "Perekonnaseaduse § 27 lõike 2 punkti 4, mida ei ole olemas.

Riigikogu rahanduskomisjoni arvates on tegemist trükiveaga – seaduseelnõu seletuskirja lehekülje 73 kohaselt on perekonnaseaduse § 27 lõike 2 punkt 4 uus ehk lisanduv säte. Tegemist pole sisulise puudujäägi ega põhiseadusvastasusega.

Hääletustulemus oli järgmine: poolt 6: Dmitri Dmitrijev, Kaido Höövelson, Tiit Kala, Kert Kingo, Aivar Kokk, Natalia Malleus; vastu 5: Maris Lauri, Jürgen Ligi, Riina Sikkut, Andres Sutt, Aivar Sõerd; erapooletuid 0

Aivar Kokk pani hääletusele ettepaneku saata Riigikogu juhatusele kiri ettepanekuga parandada enne Riigikogu liikmetele uuesti arutamiseks esitamist kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) 108 UA tekstis olev järgmine ilmne ebatäpsus:

Veaga tekst:

”§ 3. Perekonnaseaduse muutmine

Perekonnaseaduse § 27 lõike 2 punkt 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”4) kohustusliku pensionifondi osak, pensioni investeerimiskontol olev raha ja selle eest soetatud finantsvara, sealhulgas sellise finantsvara soetamisel sõlmitud lepingust tulenevad varalised õigused, ning kohustusliku kogumispensioni kindlustuslepingust tulenevad varalised õigused.”.

Õige on:

”§ 3. Perekonnaseaduse muutmine

Perekonnaseaduse § 27 lõiget 2 täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

”4) kohustusliku pensionifondi osak, pensioni investeerimiskontol olev raha ja selle eest soetatud finantsvara, sealhulgas sellise finantsvara soetamisel sõlmitud lepingust tulenevad varalised õigused, ning kohustusliku kogumispensioni kindlustuslepingust tulenevad varalised õigused.”.

Hääletustulemus oli järgmine: poolt 6: Dmitri Dmitrijev, Kaido Höövelson, Tiit Kala, Kert Kingo, Aivar Kokk, Natalia Malleus; vastu 4: Maris Lauri, Riina Sikkut, Andres Sutt, Aivar Sõerd; erapooletuid 0

Otsustati:

3.1. Toetada Vabariigi Presidendi poolt käesoleva aasta 7. veebruari otsusega nr 551 välja kuulutamata jäetud Riigikogus käesoleva aasta 29. jaanuaril vastu võetud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) muutmata kujul uuesti vastuvõtmist (poolt 6: Dmitri Dmitrijev, Kaido Höövelson, Tiit Kala, Kert Kingo, Aivar Kokk, Natalia Malleus; vastu 5: Maris Lauri, Jürgen Ligi, Riina Sikkut, Andres Sutt, Aivar Sõerd; erapooletuid 0)

3.2. Pöörduda Riigikogu juhatuse poole ettepanekuga parandada Riigikogule uuesti arutamiseks esitatavas kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohustusliku kogumispensioni reform) teksti §-is 3 olev viga (poolt 6: Dmitri Dmitrijev, Tiit Kala, Aivar Kokk, Natalia Malleus, Urmas Reitelmann, Kersti Sarapuu; vastu 4: Maris Lauri, Andres Sutt, Aivar Sõerd; erapooletuid 0)

4. Kollektiivne pöördumine „Jagame Eesti Euroopa Liidu toetuste taotlemisel ja rakendamisel kaheks piirkonnaks“

Komisjoni esimees **Aivar Kokk** andis sõna Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik **Magnus Urbile**, kes tutvustas ministeeriumi seisukohti kollektiivse pöördumise kohta. Ettekanne on protokollis lisas 1.

Jürgen Ligi küsis Rail Balticu (RB) kaasrahastamise kohta. Magnus Urbi sõnul on RB puhul Eestile jätkuvalt soodsad kaasrahastamismäärad. **Maris Lauri** väitel nimetas rahandusminister Eesti poolseks rahastusmääraks 35%. **Magnus Urb** selgitas, et see on praegu lahtine. Rahastamistingimused, mis lauale on pandud, on ikkagi 85% ja 15%, aga kuna Euroopa Liidu eelarves eelarveraamistikus on raha puudu ja juhul kui raha juurde ei tule, siis on valik, kas me peame oma poolt tõstma. **Andres Sutt** täpsustas, et Euroopa Komisjon ei ole teinud ettepanekut muuta RB rahastamissuhet. Ta lisas, et mitte keegi ei suru peale kiiremat ehitustempot. Kui me ei suuda selle eelarveperioodi raha ära kasutada, siis on võimalik järgmiste eelarveperioodide vahenditest RB ehitada. **Magnus Urb** vastas, et ta ei ole RB rahastamistingimustega kursis, aga võimalik, et saab taotleda rahastust järgnevast perioodist. **Aivar Sõerd** küsis pöördujate täiendavalt esitatud väite kohta, et Euroopa Komisjoni pakkumine Leedule oli 2,7 miljardi võrra suurem, kui see oleks olnud ühe piirkonna käsitluses. Kas kaheks jagamine andis neile efekti ja kas see võib anda rahalist mõju perioodi keskel toimuvate vahehindamiste korral. **Magnus Urb** vastas, et ei ole teada, kust see summa on võetud. Kui Leedu ümbrik sel perioodil on ca 7,6 miljardit eurot või midagi sellist ja järgmisel perioodil on 24% vähenemist ja kui seal oleks veel 2,7 miljardit, siis Leedu summa ümbrik jõuaks umbes samasse suurusjärku nagu on Eesti ümbrik. Ta sõnas, et ei oska seda väidet rohkem kommenteerida. Leedut tabanuks sisuliselt see 24% vähenemise pörand

sõltumata sellest, kas Leedul on üks või kaks regiooni. Vaheülevaatuse käigus sõltub, kuidas täpselt kokku lepitakse. Ega siis eelarveraamistikku raha juurde ei tule. Kui riigi majanduskasv on näiteks komisjoni prognoositust kiirem või aeglasem siis varasemal perioodil näiteks sai mõnevõrra vahendeid juurde Hispaania, Eesti kaotas ca 30 miljonit eurot, kuna Eesti majanduskasv oli komisjoni prognoosiga võrreldes kiirem vaheülevaatuse käigus. Tehnilist korrekturei võib tulla, aga see ei saa olla suurusjärgus sadu miljoneid või kümneid protsente.

Aivar Kokk tänas ettekande tegijat.

Otsustati:

4.1. Mitte nõustuda kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekutega (konsensus: Dmitri Dmitrijev, Kaido Höövelson, Tiit Kala, Kert Kingo, Aivar Kokk, Maris Lauri, Jürgen Ligi, Natalia Malleus, Riina Sikkut, Andres Sutt, Aivar Sõerd).

5. Info ja muud küsimused

5.1. Komisjonile on laekunud Euroopa Parlamendi 13.-16. jaanuari 2020. aasta osaistungjärgul vastu võetud dokumendid.

5.2. 13.-14. aprillil 2020 toimub Washingtonis Maailmapanga ja IMF parlamentaarse võrgustiku korraldatav Globaalne Parlamentaarne konverents teemal “Delivering for Development and Prosperity in the next Decade - what role for Parliamentarians?”

(allkirjastatud digitaalselt)
Aivar Kokk
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Helda Puura
protokollija